

Familien, der flyttede til Anholt...

Af Anne Lautrup Damkjer Lyngsø, ø-præst på Anholt

Jeg vil her – i en beretning skrevet i juli 2011 - forsøge at beskrive forskellige aspekter omkring det at flytte til en lille ø. Min beskrivelse er stærkt farvet af min begejstring for øen, omend jeg forsøger til sidst også at opremse nogle af de aspekter ved ø-livet, der kan opleves som svære. Vævet ind i min beretning er også en samfundskritik. En samfundskritik, der har været medvirkende for vores valg, at flytte til Anholt. Omend ikke enerådende. Ønsket om at bo på en ø var især for mit vedkommende stærkt, og har været det siden barndommen af. Men oven i det hele kom det til at passe med, at vi i stigende grad oplevede det danske samfund som "ude på et forjaget sidespor".

I januar 2011 flyttede min mand og jeg ind i Anholt Præstegård sammen med vores fem børn: David på 14, Johannes på 12, Marcus på 10, Laura på 5 og Thomas, der fyldte 1 år kort efter flytningen.

Jeg er præst, og vi fandt allerede for flere år siden ud af, at præstestillingen på Anholt ville blive ledig inden så længe, idet øens præst gennem mere end 30 år, Søren Anker-Møller, havde planer om at holde.

Beslutningen om at søge den ledige præstestilling på Anholt var på sin vis ikke svær. ... Og alligevel skete det på baggrund af mange og grundige overvejelser: For én ting er at have en drøm om det idylliske familieliv på én af de små danske øer. En anden ting er at rykke fem børn op fra deres vante omgivelser og flytte dem til en helt ny livssammenhæng. Og dertil kom da også alle overvejelserne om, hvorvidt drømmen mon kunne leve op til virkeligheden: ville vi få "ø-kuller" af at få vores daglige færden begrænset til få kvaratkilometers land, tre timers sejllads ude i Kattegat?

I flere omgange besøgte vi øen, både vi voksne alene, og sammen med vores børn, der hver gang besøgte Anholt Skole- og Børnehave, som de var dybt begejstrede for. ... Ligesom vi forældre i øvrigt også er.

Når man har så lille en skolesammenhæng som på Anholt, er der rig mulighed for at undervise og i det hele taget møde hver enkelt barn på dets egne præmisser. (Børnetallet på Anholt er i øjeblikket på 26 børn i alderen 0-15 år, heraf 18 skolebørn. Vuggestue/børnehave og skole deler bygninger)

Børnene fra Anholt er da også blandt de dygtigste i landet. – Det er en lille hyggelig skole med samlæsning flere årgange imellem, - lidt ligesom den gamle landsbyskole, men i en moderne udgave hvor computer og internet fylder meget i dagligdagen.

Der hvor vi boede før, var der til sammenligning store, urolige klasser. Især to af vores tre skolesøgende børn trivedes meget dårligt i den sammenhæng, hvorfor vi det sidste år på fastlandet endte med dagligt at køre den lange tur til en mindre folkeskole med en af drengene, tredive kilometer blev det til hver dag. Og dertil kom diverse køreture i forbindelse med børnenes fritidsaktiviteter. På mange måder et hektisk liv, ligesom i så mange børnefamilier i dag.

Det store spørgsmål, vi stillede os selv, var, om livet ikke ville blive mere sammenhængende for os alle sammen, børn som forældre, hvis vi tog springet og flyttede til Anholt.

Allerede et år før præsteembedet på Anholt blev slået op, var vi så godt som sikre på, at vi ville søge det.

Nu kom der imidlertid andre spekulationer ind: Ville præsteembedet på Anholt blive nedlagt? Man overvejede ved Århus Stift, hvad fremtiden skulle blive for kirken på Anholt. Menighedsrådet på Anholt kæmpede for at tydeliggøre, at man dårligt kunne klare sig uden en præst. Men derudover kunne de kun håbe på, at de ville få en ny præst.

Ser man på samfundet i øvrigt, var der da også grund til bekymring. Gennem de seneste år har der været en bekymrende udvikling, hvor alt skal effektiviseres: arbejdspladser bliver større og større, alle skal rende hurtigere. Og hvad børnene angår, lukkes den ene gode lille skole efter den anden. Vi har selv førhen haft vores drenge på en fantastisk lille landsbyskole, hvor de alle trivedes, men som siden ved kommunesammenlægningen blev lukket. Ligesom den gode lille skole, som vi køret den ene af drengene til i den sidste tid på fastlandet nu også trues af lukning.

– En udvikling, der på landsplan betyder, at flere og flere små og trygge samfund bliver "døde" steder, hvor udviklingen stille og roligt går i stå. Der flytter ikke nye familier til, og efterhånden bliver den yngre befolkning så lille, at der heller ikke er meget at komme efter, hvis man søger et sted med liv, glæde og fællesskab.

Dertil betyder udviklingen, at en række mennesker tabes på gulvet: voksne kører ned med stress og udbrændthed over et til stadighed mere hektisk arbejdsliv. Og masser af børn, helt op til 20 % har jeg læst mig til, magter ikke de store sammenhænge, som de forventes at kunne fungere i. Enten reagerer de indadvendt ved at lukke sig inde i sig selv, eller også reagerer de udadvendt og aggressivt i frustration over ikke at kunne overskue deres dagligdag.

Der bliver brugt forskellige betegnelser om disse børn: ofte bliver de betegnet som "særligt følsomme børn". Omtalt mere negativt, stemples disse børn som "adfærdsvanskelige børn" og ender i specialklasser. Disse specialklasser er sikkert også gode, men det er sørgeligt, at børn, der nemt kunne have klaret sig i en mindre skolemæssig sammenhæng, skal opleve at blive betragtet som "vanskelige tilfælde". Det kan ikke undgå på lang sigt at påvirke deres selvbillede.

Alle sådanne betragtninger var med i vores overvejelser omkring det at flytte til Anholt. Det er vores håb, at politikerne efterhånden vil indse, at den retning man kører med centralisering og effektivisering ikke er besparende, men at det i virkeligheden koster alt for mange mennesker deres livskvalitet og helbred, og dermed i sidste ende koster samfundet penge.

Men indtil videre er der ingen tegn på, at udviklingen vil vende. Og da der med Anholt for os var en enestående mulighed for at give vores børn og os selv bedre rammer at leve under, traf vi beslutningen om at søge præstestillingen.

Heldigvis blev stillingen slået op. Alle undersøgelser og spekulationer viste nemlig, at det ville blive for dyrt og besværligt at lade præster fra fastlandet passe de præstelige opgaver på Anholt. I stedet blev der oveni stillingen på Anholt lagt en forpligtigelse til sammen med en anden præst at opbygge skole-kirkesamarbejdet i Norddjurs Provsti. En opgave, som jeg fandt spændende, og som derfor kun yderligere bekræftede mig i, at Anholt ville være et godt sted at være præst: med tid til både at passe de lokale opgaver med gudstjenester, husbesøg, arrangementer for børn og voksne osv., samtidig med et spændende samarbejde på fastlandet.

Der var til manges overraskelse hele 11 ansøgere til præstestillingen, så hele familien var spændte på, om en anden skulle blive valgt. – Men heldigvis fik jeg embedet efter samtale med biskop, provst og menighedsråd, samt prøveprædiken. – Og sidst i januar flyttede vi så ind i den nyrenoverede præstebolig midt i Anholt By.

Månederne siden da har stemningsmæssigt været som én lang "ferie": det er næsten for godt til at være sandt, at vi kan blive for altid. – Ikke at der ikke er daglige pligter at passe: børnene går i skole og børnehave, og jeg har det arbejdsmæssige at passe, både på Anholt og med skole-kirkesamarbejdet på Norddjurs.

Min mand, som er tidligere programør, og som fortsat har programmering som sin store interesse, kan også sagtens holde sig underholdt på øen, hvor der jo også er internetforbindelse.

Arbejds- og livstempoet er og bliver et andet på Anholt. Det er ganske enkelt godt at bo og at være præst på Anholt.

Arbejdet som præst er upåvirket af alle de sognesammenlægninger, der i effektivitetens navn sker andre steder i landet, samtidig med at der forventes mere og mere af hver enkelt præst.

På Anholt er der TID til både arbejde og familieliv. Mange gode familieture i Anholts skønne natur bliver det til: ture til stranden, vandreture gennem engene og bakkerne, eller i de idylliske små skove, eller ture ud i Anholts storslåede ørken, hvor vi gerne slår os ned i en læfuld sandgrube, hvor børnene kan bruge timer på at lege i sandet.

Den tid, som vi nu bruger sammen med vores børn, blev før brugt på at ligge og køre rundt til skole og diverse fritidsaktiviteter.

Men børnene har også travlt med alle deres venner. I vinterhalvåret står den meget på computerspil, men lige så snart den første forårssol rammer øen, samles alle øens børn til rundbold, fodbold og andre boldspil, i timevis hver dag. Store som små børn. – For på Anholt varer barndommen længere: man behøver ikke at rende rundt og spille sej, bare fordi man er teenager. I stedet leger og morer børnene sig. Og til fodbold deltager også mange af de voksne, tillige med besøgende på øen.

Jeg har oplevet, at mine børn er blomstret op, efter at vi er flyttet til Anholt. De virker meget mere glade og harmoniske, end før vi flyttede. Og de er også blevet mere socialt udadvendte, efter at de er kommet til en lille, tryk kammeratmæssig sammenhæng. – Som min 12 årige dreng, Johannes, har formuleret det: "Det er ligesom et tæppe. Hvis tæppet er stort og vævet af en masse tråde, er trådene nok hver især vigtige, men de er små og svære at få øje på. Er tæppet lille, ser man hver enkelt tråd meget tydeligere." – Også mine andre børn kan kun nikke genkendende til denne beskrivelse af livet på Anholt. Selvom de også af og til kan savne deres gamle venner.

... Især den største af drengene, der er meget udadvendt af sind, synes, at der er lige lovlig stille på Anholt i vinterhalvåret. Men han må indrømme, at det også er hyggeligt. Og så inviterer han jævnligt nogle af sine gamle kammerater herover, så der bliver lidt mere "gang i den".

Min seksårige datter, Laura, nyder friheden ved at være barn i et lille samfund: Børnehaven/skole ligger 50 meter fra vores hjem, og i det hele taget kan hun frit løbe og cykle omkring til sine kammerater i lokalsamfundet. Alle kender alle, og passer på hinanden. Et par timer om dagen har hun foråret igennem fulgt yngsteklassen i skolen, som en forberedelse til hun skal begynde i børnehaveklassen efter sommerferien. En sådan blid og gradvis skolestart er der god plads til i en lille, integreret skole- og børnehavesammenhæng som på Anholt, hvor børnene er under samme tag fra vuggestue til 9. Klasse. Af og til kan Laura godt savne at gå til ballet. En sådan mulighed er der ikke på Anholt. Til gengæld sørger en af Anholts utallige foreninger, "Anholts børn", for, at der er aktiviteter for øens børn: Parkourweekender, fugleture, stenture, danseweekender osv.

At skulle på efterskole og/eller kostgymnasium efter 9. Klasse er ikke noget, der bekymrer mine børn. Det finder de kun spændende. Marcus på 10 er allerede begyndt at overveje, hvilken efterskole han gerne vil på.

Børnene på Anholt er da heller ikke fremmede for verden: mange gange om året rejser skolebørnene på lejrture til fastlandet, både til ind- og udland, for penge, som forældrene har tjent på den årlige festival, der hver sommer afholdes på plænen bag skolen.

Om sommeren summer øen af liv og turister. Om vinteren er her stille og fredeligt, med ro til familieliv og fordybelse, når man da ikke lige deltager i de talrige aktiviteter, der sættes i gang af ø-boere for ø-boere.

For os var Anholt løsningen på den hektiske udvikling, som samfundet tager i dag. Her kan vi skrue tempoet ned og vise vores børn nogle af de livsværdier, som vi finder vigtige.

Vi solgte ved flytningen vores bil: på Anholt er der jo ikke langt til nogen ting, og vi ønsker et langsommere tempo, hvor man ikke haster rundt til alting. Skal vi til fastlandet, sejler vi som ø-boere gratis med færgen, og i øvrigt klarer vi os med busser, tog og til tider en taxa. Ikke at have behov for bil er tillige en stor besparelse hver måned.

Vi vil varmt anbefale børnefamilier, der har mulighed og lyst hertil, at overveje bosættelse på en af de små danske øer. Selv har vi følt os hjemme på Anholt lige fra første dag. Vi er som familie blevet taget rigtig godt imod af øens meget blandede befolkning: oprindelige anholtere samt talrige tilflyttere fra hele landet, mennesker med vidt forskellig baggrund.

Men nu er det jo ikke løsningen for alle og enhver: Langt fra alle har lyst til ø-livet. Og mange kan heller ikke få det til at passe ind i arbejdslivet.

Her finder jeg det betænkeligt, at det eneste sted man tilsyneladende kan finde et fuldt fungerende lille lokalsamfund, med skole, butik, læge, præst, kunstnerisk liv, lokale håndværkere, osv., er på en ø, der ligger 45 kilometer ude i Kattegat.

Jeg håber, at man med tiden bremser op og overvejer, hvad det er vi vil med Danmark: Vil vi have et land med et tempo så højt, at mange mennesker lider under det, og hvor al udvikling er forbeholdt de større byer? Eller vil vi have et land, hvor der er plads til, at alle kan trives?

For os var Anholt løsningen, og vi kan kun varmt anbefale ølivet for andre børnefamilier.

Selvfølgelig er der også en hverdag på Anholt. Og skal jeg forsøge at ridse nogle af bagsiderne i ø-livet op, må det være, at der kan være sammenstød og konflikter mennesker imellem i det lille, tætsammenknyttede samfund, hvor det hver dag – udenfor turistsæsonen – er de samme mennesker, man møder på gaden, i Brugsen, i skolen etc. - Selvom det er en tryghed, at alle kender alle, er der en del nyttilflyttere, der oplever det som snærende bånd, hvorfor også jævnligt mennesker må pakke sammen og opgive ø-livet, efter at have været her i nogle måneder eller måske år. Noget af det, som her kan opleves som svært, er den sammenblanding mellem privatliv og arbejdsliv, der kan være svær at undgå i så lille et samfund, hvor man både har officielle roller og private roller overfor de samme mennesker.

Et andet punkt, som nogle mennesker kan have det svært med, er at være så isoleret fra resten af landet: det meste af året er der kun fire ugentlige færgeafgange fra og til øen. Det kan unægteligt give en følelse af at være "afskåret", hvilket for nogle give "ø-kuller". Men hviler man godt i sig selv, kan det også føles befriende. ... Og så er fastlandet da trod alt heller ikke længere væk, end at man nemt kan tage et par dage ind og opleve storbyes puls, eller besøge familie og venner, eller hvad man nu kunne længes efter. Det er dog en overvejelse, man må tage med, hvis man overvejer at flytte til en ø:

"Kan jeg leve i sådan et lille, isoleret samfund?"

- Her kan jeg anbefale, at man om muligt besøger øen gentagne gange, og gerne på forskellige årstider, også om vinteren, inden man træffer sin endelige beslutning. Her er meget fredfyldt om vinteren. Men her er også meget stille. En stilhed, som man må kunne affinde sig med.

Måske kan det også give et fingerpeg om ens videre oplevelse af det at bo på en ø, hvis man under et besøg stiller sig op på Bybakken, eller et andet højt punkt på Anholt, og kikker sig omkring på øen, men også på havet, som man kan se hele vejen omkring øen, så langt øjet rækker, - og nu mærker efter dybt inde i sig selv, hvad det er, man oplever herved. Har man her følelsen af ubegrænset frihed: af at her er der plads til at være menneske, er det et godt tegn. Føler man sig derimod isoleret eller fanget, - ja, da skal man nok overveje det med at flytte til øen en ekstra gang.

For de flestes vedkommende tror jeg også, at det for at trives her er nødvendigt, at man tør omgås mennesker, som man ellers intet fællesskab ville have haft med. På fastlandet kan man sortere i, hvem man bruger sin tid sammen med, – ja, det er ligefrem nødvendigt. Men i det lille samfund må man være opmærksom på ikke at isolere sig selv.

Endnu et punkt, hvor jeg allerede nu kan mærke, at det er svært, er, at man knytter sig til de få mennesker, der er her, - og det gør derfor ondt, når nogen flytter herfra. Nok af samme grund siges det nogle gange om ø-boere, at de ikke virker særligt imødekommende overfor nyttilflyttere. Hvis det er sandt, hvilket min familie og jeg nu ikke har oplevet, skyldes det nok en angst for at knytte sig til mennesker, der alligevel kun er her midlertidigt eller "på prøve". For en del mennesker finder som sagt efter nogen tid ud af, at de ikke trives med ø-livet, og flytter herfra igen. Andre har på forhånd erklæret, at det kun er et midlertidigt ophold.

I forhold til fraflytning er det lille samfund bestemt sårbart. Ligesom det da også påvirker øens struktur og dagligdag, når f.eks. en læge eller en lærer flytter. - Men det er jo netop et tegn på, at det enkelte menneske bliver "set" i et lille samfund som på Anholt. Om det så er på godt eller ondt.

Det er så individuelt, hvordan man oplever ø-livet: Nogen har det svært ved det. Mens mange elsker det og føler, at det er her friheden gror. Her, hvor der er hav og plads til alle sider.

Jeg oplever i hvert fald Anholt som et dejligt sted at være, og nyder hver en dag på øen. Og selvom jeg godt har hørt nogen sige, at man skal opleve mindst tre vintre på øen for at vide, om man får "ø-kuller", ... ja, så føler jeg mig så hjemme her, at jeg på nuværende tidspunkt ikke kan forestille mig, at jeg nogensinde skal flytte herfra igen. - Og sådan er der heldigvis også mange andre, der har det.

Anne Lautrup Damkjer Lyngsø
ø-præst på Anholt

Juni 2011